

« in eis, et ero eis Deus, et ipsi erunt mihi populus. »
 « Et scient gentes quia ego Dominus sanctificator
 « Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum
 « in perpetuum. LXX: et factus est sermo
 « Domini ad me, dicens: Et tu, fili hominis, assume
 « tibi virgam unam, et scribe super eam Judam, et
 « filios Israel qui appositi sunt ei, et virgam secundam
 « assumens tibi, et scribes super eam Joseph,
 « virgam Ephraim, et omnes filios Israel qui appositi
 « sunt ei, et conjunges eas invicem tibi in virgam
 « unam, ut copules eas, et erunt in manu tua.
 « Et erit quando dixerit tibi filii Israel loquentes:
 « Non indicas nobis quid sint ista tibi? Et dices ad
 « eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego assumam
 « manum (a) in tribum 439 Joseph per manum
 « Ephraim tribus Israel, quæ adjunctæ sunt ei, et
 « dabo eos omnes super tribum Juda, et erunt in
 « virgam unam, et erunt una in manu Juda. Et erunt
 « virgæ quas inscripsisti sic in manu tua eorum eis:
 « et dices eis, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
 « assumam omnem domum Israel de medio gentium,
 « et ad quas ingressi sunt: et congregabo eos ex omnibus
 « quibus qui in circuitu ejus sunt, et inducam eos in
 « terram Israel, et dabo eos in gentem unam in
 « terra mea in montibus Israel, et princeps unus
 « erit omnium istorum in regem. Et non erunt ultra
 « in duas gentes: nec dividuntur ultra in duo
 « regna, ut non polluantur ultra in idolis suis et in
 « offendiculis suis, et in omnibus impietatibus suis.
 « Et erunt eos ex omnibus iniquitatibus eorum, in
 « quibus peccaverunt, et mundabo eos et erunt mihi
 « in populum, et ego ero eis in Deum. Et servus
 « meus David princeps in medio eorum, et pastor
 « unus erit omnium istorum, quia in præceptis meis
 « ambulabunt, et judicia mea custodient, et facient
 « ea. Et habitabunt in terra sua quam dedi servo
 « meo Jacob, ubi habitaverunt patres eorum, et habitabunt
 « in ea ipsi et filii eorum, et filii filiorum
 « eorum usque in sempiternum. Et David servus
 « meus, princeps eorum erit in perpetuum. Et disponam
 « eis testamentum pacis, testamentum sempiternum
 « erit cum eis: et dabo eos, et multiplicabo eos,
 « et ponam sancta mea in medio eorum
 « in perpetuum, et erit tabernaculum meum in eis,
 « et ero eis Deus, et ipsi erunt mihi populus. »
 « Et scient gentes quia ego Dominus qui sanctifico
 « eos, cum fuerit sancta mea in medio eorum in
 « perpetuum. » Regum narrat historia (III Reg. xi),
 « sub Roboam filio Salomonis duodecim tribus fuisse
 « divisas, et duas, hoc est, Judam et Benjamin cum
 « Levitis ac sacerdotibus secutas esse Roboam, qui
 « regnavit in Jerusalem, et regnum ejus appellatum est
 « Juda. Alias vero decem tribus quæ dixerunt: Non
 « est nobis pars in David, neque hæreditas in filio
 « Sai [Al. Jesse], Jeroboam filio Nabath de tribu
 « Ephraim, qui fuit filius Joseph, submisit cervices,
 « et servasse ei: appellatasque ex magna parte populi
 « antiquo nomine Israel; et multo tempore voculam

(a) Delet Victorius ad Græci textus fidem voculam

Juda et Israel adversum se habuisse certamina,
 propriisque paruisse regibus (IV Reg. xxv): primasque
 decem tribus captas ab Assiriis, 439 et post aliquantum
 temporis eas quæ appellabantur Juda, a Chaldæis in
 Babylonem ductas esse captivas, et tribum Juda post
 annos septuaginta, antiquæ terræ redditam: decem
 autem tribus quæ vocabantur Israel, usque hodie in
 montibus, urbibusque Medorum servire captivas
 (IV Reg. xxv). Præsens igitur prophetia hæc ex ore
 Domini pollicetur, quod utrumque sibi jungatur
 imperium, hoc est, regnum Jude, et regnum Israel;
 tollaturque virga Ephraim, qui de Joseph stirpe
 generatus est, cum reliquis tribubus, quæ ei sociatæ
 sunt, et jungatur virgæ Juda, ut nequaquam vocetur
 Juda et Israel, sed uno nomine appellentur Juda: et
 sub figura prophete, qui præcedit in typo Domini
 Salvatoris, nequaquam duabus manibus, sed una
 Christi teneatur manu. Dicit enim se assumere
 filios Israel de medio nationum, ad quas captivi ducti
 sint, et reducturum eos in terram et in montes
 Israel, de quibus supra legitur: et appellandam
 unam gentem, uniusque regis regendam imperio: ut
 ultra non polluantur in idolis, et abominationibus
 suis; sed cum fuerit de captivitate sedibus liberati,
 in quibus peccaverunt, omnibus vitis esse
 mundandos, et futuros populum Dei, ita ut Dominus
 sit Deus eorum. Et servus, inquit, meus David rex
 super eos (Luc. i). De quo et Angelus loquitur in
 Evangelio, quod regaturus sit super domum Jacob, et
 regni ejus non sit finis: tantquam erit clementia,
 ut non solum rex, sed et pastor appelletur, eo quod
 superbum nomen [Al. vocabulum] imperii, pastoris
 vocabulo mitiget. Qui postquam fuerint in gentem
 unam, et in terra Israel ac montibus habitaverint,
 ambulaturi sint in omnibus judiciis Domini, et
 præcepta illius custodituri; habitaturi autem non
 in alia terra, sed in ea quam dedit servo suo
 Jacob, in qua habitaverunt patres eorum, Abraham,
 Isaac, et Jacob, et reliqui sancti, et non solum
 ipsi habitaturi sint, sed et filii eorum ac nepotes
 juxta illud Virgilianum (Æneid. lib. iv):

Et nati natorum, et qui nascuntur ab illis:

habitantque non ad breve tempus, sed in perpetuum.
 Vultis autem, ait, scire quis sit iste rex et pastor?
 Ipse est de quo supra dixi, servus meus David. Qui
 cum in forma Dei esset, non est rapinam arbitratus
 esse se æqualem Deo; sed se exinanivit, formam
 servi 440 accipiens, et factus est obediens Patri
 usque ad mortem, mortem autem crucis (Philipp. ii,
 6 seq.). Cumque sub tali rege fuerint, percutiam
 illis fœdus pacis: nequaquam ut in veteri Testamento
 certaminum atque bellorum, sed pactum pacis, quæ
 exsuperat omnem sensum, de qua Salvator loquitur
 ad Apostolos: Pacem meam do vobis, pacem meam
 relinquo vobis (Joan. xiv, 27). Et propheta dicit:
 Factus est in pace locus ejus (Ps. lxxv, 2). Quos
 cum in Ecclesia fundaverit, et stabilierit, ita ut pos-

in, cui Vulg. quoque; et Hebraic. suffragantur.

sint dicere: Statuit supra petram pedes meos (Ps.
 xxxix, 3): tunc multiplicabuntur vel credentium
 numero, vel multiplicatione virtutum. Et dabo, inquit,
 sanctificationem meam, sive sanctorum in medio
 eorum in perpetuum, quod Judæi de templo inter-
 pretantur, quod sub Zorobabel exstructum est. Sed
 quomodo stare poterit hoc quod dicitur, in perpetuum:
 cum templum illud quod a Zorobabel exstructum
 est et postea a multis instauratum, Romano igne
 successum sit? Quæ omnia referenda sunt ad
 Ecclesiam, et ad tempora Salvatoris, quando tabernaculum
 ejus positum est in Ecclesia: ubi factus est Deus
 noster, et nos populus ejus. Profectusque omnium
 est, ut sciant quod ipse sit Dominus: et ipse
 sanctificet Israel, non juxta carnem, sed juxta spiritum:
 quando sanctificatio ejus in medio credentium
 facta est in perpetuum. Quo autem Dominus abiecit
 tribum Ephraim, et elegerit tribum Juda, et in
 Psalmis legitur, in quibus scriptum est: Et repulit
 tabernaculum Joseph, et tribum Ephraim non
 elegit: sed elegit tribum Juda (Ps. lxxvii, 67, 68), de
 qua scriptum est: Non deficiet princeps ex Juda, neque
 dux de femoribus ejus, donec veniat cui repositum
 est: et ipse erit expectatio gentium (Gen. xlix, 10).
 Vere enim in adventu Domini Salvatoris, dux virgæ,
 et in Hebraico positum est, duo ligna in unum juncta
 scriptum, et in baptisate Christi dudum separata
 sociantur: ut fiant in unum novum hominem, et in
 unam gentem, neque polluantur ultra in idolis et
 abominationibus: sed mundi lavacro, sint populus Dei,
 et imperet eis Christus, et habitent super terram
 mition, terram viventium, quam dederat servo suo
 Jacob, qui populum Israel in matris utero supplantavit.
 Sin autem voluerimus juxta prophetiam Osee, 441
 quæ pene omnis ad decem tribus dirigitur, id
 est, ad Joseph et Ephraim, et Samaritaniam, et Israel,
 intelligere falsi nominis scientiam, et diversas turbas
 hereticorum, hoc dicemus, quod in ultimo tempore
 quando subintraverit plenitudo gentium, et omnis
 Israel salvus fuerit (Rom. xi), tunc etiam adversarii
 populi, qui contra domum Juda et confessionem
 Ecclesie pugnaverunt, tradant se ecclesiasticæ fidei,
 et universis erroribus derelictis, et principibus
 mundi istius qui destruantur [Al. destruantur],
 et patriarchis suis, qui eos in blasphemiarum
 barathrum deduxerunt, consurgant, et relinquunt
 idola sua, et abominationes suas, quas de suo
 corde confixerant, et de cunctis sedibus suis, in
 quibus peccaverunt, transeant ad ecclesiasticam
 fidem, et mendentur, et sint populus Christi, et ipse
 sit Deus eorum: quæ plenius in Osee propheta
 dictasæ me novi. Quod si Judæi et Christiani
 Judaizantes, hæc ad mille annorum voluerint
 referre regnum, necessitate coguntur, ut suscipiant
 omnes qui salvi fuerint habitatores in terra
 Israel, edificamque Je-

(a) Vict., populique multi, sive gentes, etc., quod
 supplet. Et Vulg. et Hebr.

(b) Idem, aversa pro perversa, ex subnexa Hieronymi
 expositione, ubi: Ad quorum terram... venit

rusalem, exstruendum templum, cunctas Legis
 ceremonias exerceandas, observandum sabbatum,
 accipiendum circumcisionis injuriam, manducandum
 et bibendum, et divitiarum abundantiam pro summa
 beatitudine et cunctis opibus æstimandam, cum
 Apostolus dicat: Esca ventri, et venter escis: Deus
 autem et hunc et illas destruet (I Cor. vi, 13).
 Quomodo autem in typo resurrectionis superior sermo
 propheticus resurrectionem Judaici populi demonstravit,
 non carnalem, sed spiritalem: sic et ista
 prophetia nequaquam ad carnis, sed ad anime
 pertinet felicitatem, et ad Christi fidem, qua mundamur
 in baptisate, cujus regnum in perpetuum est, ut
 non expectemus venturam quæ transacta sunt, et
 quotidie transigi novimus.

(Cap. XXXVIII.) « Et factus est sermo Domini ad
 « me, dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra
 « Gog, terram Magog, principem capitis (sive ros)
 « Mosech, et Thubal, et vaticinare de eo. Et dices ad
 « eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Gog
 « principem capitis (sive ros) Mosech, 442 et Thubal,
 « et circumagat te, et ponam frenum in maxillis
 « tuis, et educam (sive congregabo) te, et omnem
 « exercitum tuum, equos et equites vestitos loriceis
 « universos, multitudinem magnam, hastam et clypeum
 « arripientium, et gladium (sive peltas et galeas,
 « et gladios): Persæ, Æthiopes, et Libyæ, cum
 « eis omnes scutati et galeati: Gomer, et universa
 « agmina ejus: domus Thogorma, latera Aquilonis
 « (sive ab extremis Aquilonis), et totum robur ejus,
 « populique (a) (sive gentes) multæ tecum. Prepara et
 « instrue te, et omnem multitudinem tuam quæ
 « coæcervata est ad te, et esto eis in præceptum
 « (sive et eris mihi in custodiam). Post dies
 « multos visitaberis; in novissimo [Al. novissimis]
 « annorum venies ad terram qua reversa (sive b) per-
 « versa) est a gladio: et congregata est de populis
 « multis ad montem [Al. montes] (sive terram)
 « Israel, qui fuerunt deserti jugiter: hæc de popu-
 « lis educta est et habitabunt [Al. habitaverunt] in
 « ea confidenter universi. Ascendens autem quas
 « tempestas venies, et quasi nubes, ut operias
 « terram tuam et omnia agmina tua, et populi (sive
 « gentes) multi tecum. Hæc dicit Dominus Deus: In
 « die illa ascendent sermones super cor tuum, et cogitabis
 « cogitationem pessimam, et dices: Ascendam ad
 « terram (sive super terram) absque muro (sive
 « absque muro) (sive absque muro): veniam ad
 « quiescentes habitantesque secure (sive in pace): omnes
 « [Vulg. addit] hi habitabunt sine muro, vectes et porta
 « non sunt eis: ut diripiatis spolia: et invadas præ-
 « dam: ut inferas manum tuam super eos qui
 « deserti fuerant, et postea restituti, et super
 « pulum qui est congregatus ex gentibus, qui pos-
 « sident copiam, et esse habitator umbilici terre Saba

Gog expugnandam, quæ reversa est, sive aversa a
 gladio. In Hebraic. quoque מְשֻׁבֶּרֶת. Mox etiam
 projectam pro abjectam ex eadem expositione præ-
 fert.

« et Dedan, et negotiatores Tharsis (sive Carthagen-
 « ses et omnes leones ville) ejus dicit tibi: Numquid
 « ad sumenda spolia tu venis? Ecce ad diripiendam
 « prædam congregasti multitudinem tuam, ut tollas
 « argenti et aurum, et auferas suppellectilem atque
 « substantiam, et diripias manus infinitas. Pro-
 « pterea vaticinare, fili hominis, et dices ad Gog: Hæc
 « dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo
 « cum habitaverit populus meus Israel confidenter
 « (sive in pace) scies (sive consurges)? Et venies
 « de loco tuo a lateribus (sive a novissimis) Aquilonis,
 « tu et populi multi tecum, ascensores equorum uni-
 « versi, 443 cœtus magnus, et exercitus vehe-
 « mens. Et ascendens super populum meum Israel
 « quasi nubes, ut operias terram. In novissimis
 « diebus eris (sive erit) et adducam te super terram
 « meam: ut sciant omnes (Pulg. tacet omnes) gen-
 « tes me, cum sanctificatus fuero in te in oculis
 « eorum, o Gog. Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo
 « ille es, de quo locutus sum in diebus antiquis in
 « manu servorum meorum prophetarum Israel, qui
 « prophetaverunt in diebus illis atque temporibus
 « (Pulg. illorum temporum) (sive annis): ut addu-
 « cerem te super eos? Et erit in die illa, in die ad-
 « ventus Gog super terram Israel, ait Dominus
 « Deus: ascendet indignatio mea in furor meo. Et
 « in zelo meo, in igne iræ meæ locutus sum, quia
 « in die illa erit commotio magna super terram Is-
 « rael, et commovebuntur a facie mea pisces maris,
 « et volucres cœli, et bestia agrī (sive campi), et
 « omne reptile quod movetur super humum: eun-
 « ctique homines qui sunt super faciem terre, et
 « subvertentur (sive scidentur) montes, et cadent
 « (a) sepes (sive valles): et omnis murus in terram
 « corruet. Et convocabo adversum eum in cunctis
 « montibus meis gladium (sive omnem formidinem
 « gladii): dicit Dominus Deus. Gladius uniuscujus-
 « que (sive hominis) in fratrem suum dirigetur. Et
 « judicabo eum peste (sive morte) et sanguine, et
 « imbre vehementi et lapidibus immensis (sive
 « grandinis). Ignem et sulphur pluviam super eum, et
 « per exercitum ejus (sive super omnes qui cum eo
 « sunt, et super populos multos qui sunt cum eo.
 « Et magnificabor, et sanctificabor, et notus ero in
 « conspectu (Pulg. oculis) gentium multarum, et
 « scient quia ego sum Dominus. » Primum histo-
 « ria fundamenta faciendi sunt, sciendumque quod
 « ad Ezechielem prophetam iste extremus sermo sit
 « Domini. Neque enim post hunc simile quid possumus
 « invenire, præter illud quod in vicesimo quinto anno
 « scriptum est transmigrationis Jechonie: Facta est
 « super me manus Domini, et adduxit me illuc, hoc est

(a) Ex mss. ex Rabano *sepes* substituitur; pro quo
 antea, lametsi eodem sensu, erat *maceria*.
 (b) Sanctus quoque Augustinus l. xx de Civit. Dei
 c. 11: « Gentes, inquit, iste, quas appellat Gog, et
 Magog, non sic sunt accipiendæ, tanquam sint ali-
 qui in aliqua parte terrarum barbari constituti, sive
 quos quidam supponunt Getas, et Massagetas, pro-
 pter litteras horum nominum primas, sive aliquos

A in terram Israel, quando ædificatio templi descri-
 bitur, et ceremoniarum ejus ordo narratur. Deinde
 observandum est, quod ponitur, sive obfirmatur fac-
 tus propheta contra Gog terram, sive terram Ma-
 gog. Obfirmatione enim 444 et multa considera-
 tione vultus opus est, ut quæ dicuntur, nosse possi-
 mus secundum illud Apostolicum: Nos autem omnes
 reveclata facie gloriam Domini contemplantes, in
 eandem imaginem reformamur, a gloria in gloriam
 quasi a Domini spiritu (I Cor. iii, 18) igitur Judæi et
 nostri Judaizantes potant Gog gentes (b) esse Scythi-
 cas, immanes et innumerabiles, quæ trans Caucasum
 montem, et Mæotidem paludem, et prope Caspium
 mare ad Indiam usque tendant; et has post mille
 annorum regnum esse diabolo commovendas, quæ
 veniant in terram Israel, ut pugnent contra sanctos,
 multis secum gentibus congregatis. Primum, Mo-
 soch, quos Josephus interpretatur Cappadocas, dein-
 de Thubal, quos idem Iberos, vel Hispanos, Hebræi
 Italos suspiciantur, habentes secum in exercitu Per-
 sas, Æthiops, et Libyas: Gomer quoque et Thogor-
 ma, quos Galatas et Phrygas interpretantur; Sabæos
 quoque et Dedan, et Carthaginienses, sive Tharsis,
 et hoc est, quod Joannes quoque in sua ponit Apo-
 calypsi: « Et cum finiti fuerint mille anni, seductus
 « Satanæs de custodia sua, et egredietur ut seducat
 « gentes in quatuor angulis terræ, Gog, et Magog,
 « ut congreget eos ad bellum, quorum numerus est
 « sicut arena maris. Et ascendentur super latitudi-
 « nem terræ, et circumdederunt castra sanctorum,
 « et civitatem dilectam. Et descendit ignis a Deo de
 « cælo, et devoravit eos: et diabolus qui seducebat
 « eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi
 « erat bestia et pseudopropheta: et cruciabantur
 « diebus et noctibus in sæcula sæculorum (Apoc. x,
 « 7 seqq.), » non intelligentes totum volumen Joan-
 nis, quod Revelationis titulo prænotatur, esse
 mysticum, et revelationis nos indigere, ut possimus
 cum propheta dicere: Revela oculos meos, et conde-
 derabo mirabilia de lege tua (Ps. cxviii, 18). Alii
 vero terrenum sensum relinquentes, et Judaicas at-
 que aniles fabulas quæ noxiæ sunt (I Tim. iv),
 et acquiescentes sibi, detrahunt in profundum,
 nimium ad alta ascendunt, et multo peiores fig-
 unt, ut in cælesti Jerusalem, diaboli et omnis
 exercitus ejus bella describant, et sub τολογίας
 D (Al. etymologiis) gentium singularum interpre-
 tantur spiritalia nequitiæ in cœlestibus. Quæ nos
 445 omnia lecloris arbitrio concedentes, non tam
 aliena damnare, quam ecclesiasticam explanationem
 affirmare conabimur. A Gog (c) Græco sermone ὄζυγ,
 Latino tectum dicitur. Porro Magog interpretatur, de

alios alienigenas, et a Romano jure sejunctos. » Re-
 cole Præfationem hujusmet libri, et Questiones He-
 braicas in Gensim.

(c) Idem laudato libro de Civitate Dei: Horum,
 ait, interpretationem nominum esse comperimus. Gog
 tectum; Magog de tecto, tanquam domus, et ipse qui
 procedit de domo.

tecto. Omnis igitur superbia et falsi nominis scien-
 tia, quæ erigit se contra notitiam veritatis, his no-
 minibus demonstratur. Ista sunt tecta, de quibus et
 Isaias loquitur in visione contra vallem Sion: Quid
 tibi factum est nunc, quoniam ascendistis omnes in
 tecta vana (Isa. xxii, 1)? Tectumque interpretabimur
 hereticorum principes: et de tecto eos, qui
 illorum susceperunt doctrinas. Et pulchre post multas
 et mysticas in hoc volumine prophetias, extremum
 vaticinium est contra Gog et Magog. Si enim tem-
 pus judicii est, juxta Petrum, ut incipiat a domo
 Dei, et juxta hunc eundem Ezechielem, qui ait: Et
 a sanctis meis incipite (Supra ix, 6), et novissimus
 inimicus destruetur mors (I Petr. iv): in Isaiâ quo-
 que primus sermo fit contra Judæam, in qua confes-
 sio Domini est, et extremus contra quadrupedes,
 quæ in deserto sunt (Isa. ii): recte et hic novissi-
 mus sermo fit contra Gog et Magog, qui oppugnant
 civitatem Dei, quam fluminis impetus latificat (Psal.
 xlv). Et quæ in Isaiâ dicit: Ego civitas (a) prima,
 quæ oppugnatur (Isa. xxvii, 10). Et de qua in Evan-
 gelio scriptum est: Non potest civitas abscondi super
 montem posita (Math. v, 14). Et plenius in
 psalmo: Jerusalem quæ ædificatur ut civitas, cujus
 participatio ejus in idipsum (Psal. cxxi, 3). Montes
 in circuitu ejus, et Dominus in circuitu populi sui
 (Psal. cxxv, 1). Porro quod in exercitu Gog, sive
 Magog, qui juxta Septuaginta, Symmachum, et Theo-
 dotionem, princeps est Ros, Mosoch, et Thubal:
 primam gentem Ros, Aquila interpretatur caput,
 quem et nos secuti sumus, ut sit sensus: Principem
 capituli Mosoch, et Thubal. Et revera, nec in Genesi,
 nec in alio Scripturæ loco, nec in Josepho quidem,
 qui omnia Hebraicarum (b) gentium in primo Antiquita-
 tum libro exponit nomina, hanc gentem potuimus
 invenire. Ex quo manifestum est, Ros non gentem
 significare, sed caput. Illud quoque breviter anno-
 tandum, 446 quod manifestum est, Ros non gentem
 Magog esse dicitur. Apocalypsis vero et Gog et Ma-
 gog nationes esse commemorat (Apoc. x), quæ egre-
 diuntur de quatuor angulis terræ. Et quomodo a
 Jacob qui postea appellatus est Israel, omnis populus
 Hebræorum Israel sortitus est nomen (Genes. xxxii),
 et ab Aram Syria, a Mæraim Ægyptus, quorum in
 Genesi scripta sunt nomina (Ibid. x): sic et a prin-
 cipe Gog omnes qui et subditi sunt, Magog appellan-
 tur. Mosoch autem interpretatur, amentia: et Thu-
 bal Jola vel omnia. Princeps igitur et caput super-
 biantis amentia, et omnium malorum, juxta illud
 quod scriptum est: Mundus in maligno positus est
 (I Joan. v, 19), Gog et Magog appellantur. Quæ gen-

(a) Restituit Victorius firma ex Græco ὄζυγ quod
 est *montis*.

(b) Mallet Barchanum Hebraicam. Cui nec satis firmum
 Hieronymi argumentum videtur ad negandum Re-
 gionis, aut populi Ainos nomen esse. Multa enim alia
 sunt in Ezechiele locorum nomina, quæ alii nus-
 quam invenias: Chebar, Gammadin, Chelmad, Chab,
 Cheton, Sibraim, atque his similia. Quia proprie Ainos
 putat Araxen fluvium esse; pro gentis autem nomi-

A tes inimice adversarieque sanctorum, egrediuntur
 ab angulis terræ, rectam lineam relinquentes, et
 dispositionem castrorum Dei; quæ narratur in Num-
 eris, et illud testimonium nescientes: Multi de
 Oriente, et Occidente, et Septentrione, et Meridie
 venient, et discumbent cum Abraham, Isaac, et Jacob
 in regno Dei (Math. viii, 11). Et in alio (c) loco: Dic-
 cam Aquiloni, affer; et Africo, noli prohibere. Ad-
 due filios meos de terra longinqua, et filias meas ab
 extremo terræ, omnes qui vocati sunt nomen meo
 (Isa. xliii, 6). Sed non tales anguli terræ, de quibus
 egrediuntur Gog et Magog: juxta quos angulos stat
 meretrix in Proverbiis (Prov. xxiii), quæ pretere-
 unctes stultos juvenes per plateas, per latam vici-
 eilem et spatiosam viam quæ ducit ad mortem, decip-
 ere festinat. Scribæ quoque et Pharisei orant in an-
 gulis platearum, ut ab hominibus videantur, qui re-
 ceperunt mercedem suam (Math. vi). Quæ est igitur
 contra Gog comminatio? Circumsegam te sive con-
 vertam, et ponam frenum in maxillis tuis. Primum,
 a sententia tua fluctare te faciam atque converti. Et
 ponam frenum in maxillis tuis, de quo scriptum est:
 In carno et freno maxillas corum constringe, qui non
 approximant ad te (Ps. xxxi, 9): ut indomitus Equus
 atque lascivens et corrupsus per precipitia, freno Do-
 mini subjugetur ad quem propheta dicit: 447 Ascen-
 de super equos tuos, et equitatio tua salus (Abac. iii, 8).
 Et ad Job per nubem et turbinem dicitur: Tu cir-
 cumdediti equo fortitudinem (Job. xxxiii, 19)? Ta-
 les erant equi et equites; quorum multitudinem
 Joannes vidit in cælo (Apoc. vi). Dicit ergo ad Gog:
 Educam, sive congregabo te, et omnem exercitum,
 vel fortitudinem tuam. Qui educitur, et de disper-
 sione congregatur, retrahitur ad salutem, juxta illud
 quod in lege promittitur: Si fuerit dispersio tua a
 summitate cœli usque ad summitatem ejus, inde con-
 gregabo te (Deut. xxx, 3). Equos quoque (d) ejus et
 equites vestitos loriceis, qui imitantur armaturam
 Apostoli, et loricas justitiæ habere se jactant (Ephes.
 vi): multitudo nimia est, omnesque arripunt contra
 Ecclesiam clypeum et gladium, et sunt gentes sa-
 vissimæ et inimicæ Israel, Persæ, Æthiopes, et Li-
 bys: quorum adversum populum Dei in Scripturis
 sanctis bella narrantur. Gomer quoque et domus
 Thogorma, qui veniunt de lateribus Aquilonis, qui
 est ventus frigidissimus, et nomine Dexter vocatur,
 totumque robur Magog, et omnes qui subjecti sunt
 ei populi, venient cum illo ad prælium. Qui dicitur
 per ironiam: præpara te, instrue, et omnem multi-
 tudinem tuam quæ tuis prælii imperis coœsera ad te;
 et scito quod post dies multos visitaberis, juxta

ne præter LXX ἄγγονα Πόρ, Symmachus, Theodo-
 tion, et Proculus episcopus apud Socratem, hist.
 l. vii, c. 43, accipiunt.

(c) Vocem loco, quæ deest, ex mss. post Victorium
 sufficimus.

(d) Victorius expuncta hic voce ejus, quæ in Bibliis
 non habetur, mox supplet quorum, id est, quorum
 multitudo, etc.

illud quod scriptum est: Visitabo in virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum (Ps. LXXXVIII, 33). In novissimo, inquit, annorum venies. Unde et Joannes loquitur: Filii mei, novissima hora est (1 Joan. II, 18). Et populus gentium hora undecima ad operandam conducitur vineam (Math. XX, 4) et quorum terram, id est, terram militum, terranque sanctorum, quas affert centenos, et sexagenos, et tricenos fructus, venit Gog expugnandam, quam reversa est, sive aversa a gladio. Scit enim scriptum: Dissipa, Domine, gentes que bella volunt (Ps. LXXVI, 32). Et in pace consistit, et congregata est de populis et gentibus multis: ut nationum errore contempto, veniret ad montes Israel, patriarchas videlicet et prophetas, qui fuerunt quondam deserti jugiter sine lege et preceptis Dei: cui postea dicitur: Plures filii desertæ magis quam ejus que habet vitum (Isa. LIV, 4). Ista sunt deserta et inagnosa, in quibus diabolus locum 448 invenire non poterat, quia vocati fuerant ad salutem, et postea assumptis aliis septem demonibus nequioribus se, reversus est in domum suam (Math. XI, ad gentem videlicet Israel. Hæc, inquit, de populis educta est, subauditur terra: sive hic de gentibus eductus est, ut intelligatur credentium populus qui habitavit in pace, et confidit in Domino. Ascendens autem Gog cum omni exercitu suo, quasi tempestas veniet, et quasi nubes, ut operiat terram credentium. Quis enim hereticorum, quorum principes diabolus est, non quasi tempestas venit contra Ecclesiam, et nube verborum suorum, simplices quosque credentium opprimere et operire festinat? Unde dicitur ad eum: Quantur in te est, cuncta operies tu et omnia agrima tua, et populi multi tecum. Pulchreque ascendens Gog non habet pluviam voluntariam, non imbrem temperaneum et serotinum, qui arcentia arva letificet, sed tempestatem et caliginem, ut cuncta tenebris et errore confundat. Propterea hæc ei loquitur Dominus Deus: In illo tempore, hoc est, in diebus novissimis, ascendet sermo super cor tuum, et cogitabis cogitationem pessimam, Scriptura dicente: Si spiritus potestatem habentis ascendere voluerit super te,

(a) Huic locum Erasmus hac conjectura sequenti mutandum voluit: Forsitan, inquit, legendum est: Si enim כפיר per כ litteram in prima et י in ultima syllaba scribas, appellatur catulus leonis. Sin autem sine י, אger appellatur et villa. Quam notam marginalem Erasmi in ipsum Hieronymi contextum Martiane perperam derivare ausus est, ut sic lector simplex illusus putet. Hieronymum scripsisse quod post eum tanta sæculorum intercapidine Erasmus, vel quis alius pro eo, excogitavit. Error itaque horum editorum perspicuus est, qui non intellexerunt nomen Chaphir scriptum per chi, significare catulum leonis scriptum autem per t, caphir, vel capher, significare agrum, aut villam, ut Capharnaum scriptum per K Græcum, quod Græcum K, et C Latini equivalent caph litteræ Hebræorum. MARK. — Sciunt vero Hebræi, perili, per eandem litteram כ chaph, sive ce Latini, nomen utrumque incipere, nec aliud esse inter ea discrimen, nisi iod, que in Chaphir, id est leonculo, sonat, non est autem Chaphir, id est villa. Alique hæc quidem diversitas, que

locum tuum ne derelinquas (Eccle. x, 4). E contrario autem in sancti cor ascendit Deus, de quo scriptum est: Ascensiones in corde suo disposuit (Ps. LXXXIII, 6). Dicitque Gog: Ascendam ad terram absque muro, sive projectam, hoc est, que Dei auxilio destituta est, nec dialecticorum argumentatione munita; veniam ad quiescentes, habitantesque secure, sive in pace. Rex enim noster pacificus est, et in pace locus ejus (Psal. LXXV). Omnes, inquit, habitant sine muro, vectes et portæ non sunt eis. Hoc diabolus princeps hereticorum loquitur, quod nulla habeat munimenta Ecclesia; nec sapientiam sæcularem, que apud Deum stultitia est, ut diripiatur spolia, et invadat prædam Ecclesie, et inferat manum suam super eos qui deserti fuerant, quando Dei notitiam non habebant: et postea restituti per Christum, veniant ad Patrem, cui loquitur in Evangelio: Pater, revelavi nomen tuum hominibus (Joan. XVII, 6). 449 Et ut sciamus populum qui desertus fuerat, et postea restitutus, significare populum Christianum, sequitur: Et super populum qui est congregatus ex gentibus (Ps. LXXXIII, 12). Qui populus possidere cepit hereditatem Christi, et esse habitator umbilici terre, de qua scriptum est: Operatus est salutem in medio terre. Veritas enim de terra orta est (Ibid. LXXXIV, 1); que dicit in Evangelio: Ego sum via et vita, et veritas (Joan. XIV, 6). Hæc illo cogitante, atque dicente, et possessionem Ecclesie rapere festinante, gentes que ab errore pristino conversæ fuerant ad salutem, Saba et Dedan, et negotiatores Tharsis, Carthaginis, sive maris qui inter sæculi hujus fluctus bonis operibus quaerunt mercimonia, et omnes villæ earum, sive leones, aut catuli leonum ut in Hebraico continetur, loquentur ei quæ sequuntur. Ut autem pro catulis leonum, qui Hebraice dicuntur CAPHIR (כפיר), Septuaginta et Theodotio ponentur villas, error perspicuus est. Si enim per chi litteram scribas, appellatur catulus leonis: sin autem per ce, que Hebraice dicitur corn, ager appellatur et villa. Unde et Capharnaum, ager pulcherrimus dicitur. Dicitur ager Saba et Dedan, et negotiatores Tharsis, et omnes sancti, qui leonum una est, causanda videbatur: unde Erasmus ad libri marginem, quem ad modum esset emendandus locus ascripsit: Si enim כפיר per כ litteram in prima, et in ultima syllaba scribas, appellatur catulus leonis. Sin autem sine י, אger appellatur et villa. Quam lectionem nedum catalogo suo Victorius probavit, sed textui inseruit, rejecta vetere impressa. Verum obstat codicum mss. fides, quorum ingens copia ad hunc locum est in consilium adhibita, mirisque omnium reperitus in hac lectione consensus: quam proinde Martianeus jure censuit retinendam. Neq. indicia, vocem illam per coph nunquam scribi, nihilque fere esse in Hebraica lingua. Hoc opinor sibi voluisse Hieronymum, non litterarum diversitatem, sed soni, sive pronunciationis annotare, que tum temporis esse aliqua potuit, ut alterum nomen, tametsi per idem כ scriptum, efferretur per K, vel ce Latini, ut hoc ipsum est καταραζών, alterum per X, sive chi, ut est Χρυσόβλα, Χρῆστυν atque his similia.

catuli nuncupantur, vel certe villæ habitationesque credentium: O Gog, numquid ideo venis ut spolia rapias Ecclesie, et ideo multitudinem congregasti, ut Christi possessio tua fiat hæreditas? Aut putas te argentum et aurum, quod in eloquio sensuque intelligitur, Ecclesie possessurum, ut auferas stupellectilem omnemque substantiam, et diripias manubias infinitas, Christi victoriis congregatas? Propterea, o Propheta Ezechiel, qui in typo Christi appellaris filius hominis, loquere ad Gog, et dicit ei: Hæc dicit Dominus Deus, quando totius mundi errore sublato, populus meus Israel qui mento cernit Deum, habitaverit 450 in Ecclesia confidenter, sive in pace: tunc scies, sive surges, et venies de loco tuo. Qui sit autem locus hereticæ pravitatis, sequens sermo demonstrat: A lateribus Aquilonis, qui omnem calorem credentium refrigerare conatur. Venientque cum eo populi multi, omnes ascensores equorum, de quibus scriptum est: Equum et ascensorem projecit in mare (Ezod. XV, 4): cœtus magnus et exercitus vehemens, cum quibus ascendens, ait, super populum meum Israel quasi nubes et caligo, ut operias terram meam, de qua supra dictum est: In novissimis diebus eris, quando Evangelica prædicatio: et adducam te super terram meam. Oportet enim hæreses esse, ut probati quique manifesti fiant (1 Cor. IX, 49), et Dei voluntate (a) ἀνεστησὶς; diabolus et omnia perversitatis dogmata derelicta sunt: ut sciant omnes gentes, et intelligant me, cum sanctificatus fuero te in oculis eorum, o Gog, hoc est, cum penis tuis me intellexerint judicem. Et facit apostropham ad ipsum Gog: Nonne tu ille es de quo locutus sum in diebus antiquis, in manibus servorum meorum prophetarum Israel? Moysi videlicet, qui ait in Numerorum libro, dumtaxat juxta LXX: Egredietur homo de semine ejus, et dominabitur gentium plurimarum, et elevabitur Gog regnum ejus, et crescet regnum illius (Num. XXIV, 7). Cæterum juxta Hebraicum ita scriptum reperitur: Tolleter (b) super terram Israel, ascendet indignatio mea in furore meo contra te, et in zelo meo pro populo 451 meo. In igne iræ meæ locutus sum, qui omnia vitiorum tuorum ligna consumat. Illo, inquit, tempore erit magna commotio super terram Israel. Immitentem enim diabolo, crebra contra Ecclesiam presentio fiet: que quando sopita fuerit, et Dei victa presidio, tunc commovebitur a facie ejus pisces maris, et volucres cœli, et bestie agri, et omne reptile, quod movetur super terram, cunctique homines

(a) In Vatic. ἀνεστησὶς; : fortasse autem ἀνεστησὶς; est rescribendum.

PATR. XXV.

qui sunt super faciem terræ. Quod manifeste de habitatoribus Ecclesie demonstratur: quorum alii, ut pisces maris; alii, ut volucres cœli; alii, ut bestie agri, et omnia reptilia, que moventur super terram alii, ut retinentes hominis dignitatem, habitant super faciem terræ. Quod autem morum diversitas, variis signetur nominibus, et Apostolus scribit ad Corinthios, qui alia corpora post resurrectionem dicit esse cœlestia, alia terrena (1 Cor. XV); et aliud corpus piscis, aliud volucris, aliud bestiarum, aliud reptilium, et aliud hominum, qui nomen pristinum servaverunt. In actibus quoque apostolorum linteum illud, quod quatuor principis tertio Petro apostolo demonstratur (Act. X), varietatem credentium significat, que in Arca quoque diluviî continetur. Tunc autem a facie Domini, et a conspectu majestatis ejus subvertentur montes, qui se elevabant contra scientiam Dei: et cadent sepes sive valles, que vel humilitate sensus ad ima demersæ sunt, vel certe munitiones, que aliqui pollicentur, ut imitentur Ecclesiam Dei, de cujus sepius dicitur: Qui destruit sepem mordebet ager coluber (Eccle. X, 8). Et omnes muris terrarum corruent. Cum enim Ecclesiastici sermonis apparuerit fortitudo, omnia hæreticorum corruent munimenta. Et vocab, inquit, cum adversum illum, hoc est, hæreticum principem Gog, in cunctis montibus ejus gladium, ut principis exercitus ejus gladio Domini conficiantur. Tunc hæresis dimittabit adversum hæresim, quarum interese compugnatio, nostra victoria est. Et iudicab, inquit, cum morte, vel peste, et sanguine, et imbre vehementi, et lapidibus immensis, sive grandinis [At. grandinibus]. Judicatur autem 452 Gog morte sua, et sanguine quem effudit, et imbre vehementi, sermonibus eruditi et perfecti viri, et lapidibus immensis, qui cum obruant testimonii Scripturarum, sive grandinis, qui calorem illius faciunt refrigerare: Omnes enim adulterantes, quasi clibanus corda eorum (Osæ VII, 4). Ignem, inquit, et sulphurum super eum: per que demonstratur pena judicii sempiterni. Et non solum super eum, qui auctor perversitatis fuit, sed et super omnem exercitum et multitudinem ejus, et super populos multos, qui sunt cum eo. Plures enim habent hæretici socios, immodi diabolus principes eorum in finita multitudinem circumdat. Omnique errore sublato, et punitis atque destructis hæreticorum principibus, magnificatur Dominus, et sanctificatur in credentibus, et notus fit in oculis gentium multarum, que illius fidei crediderunt et tam ex beatitudine sui, quam ex adversarioorum penis scient, atque cognoscent, quod ipse sit Dominus. Hæc ut potius interpretati sumus, obediens illi præcepto: Neque ad dexteram, neque ad sinistram declinabis, sed via regia ingredieris (Deut. XXVIII, 14). Si quis autem nostra reprehendit: aut meliora proferat, que sequamur, aut si nihil voluerit dicere, perfectam Deo scientiam derelinquat;

(b) Rectius fere Victor., ex Vulgata Versione, propter, pro propterea, legit.

dum tamen sciat nequaquam in nobis vires, sed animum judicandum.

(CAP. XXXIX. — Vers. 1 seq.) « Tu autem, fili hominis, vaticinare adversum Gog, et dices: « Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego super te Gog principem capitibus (sive Ros), Mosoch et Thubal; et circumagat (sive congregabo) te; et (a) reducam (sive deducam) te: et ascendere [Vulg. addit te] faciem de lateribus (sive de novissimis) Aquilonis; et adducam te super montes Israel. Et percutiam (sive perdam) arcum tuum in manu (sive de manu) sinistra tua, et sagittas tuas de manu dextera (h) tua; et dejiciam te super montes Israel, et cades tu et omnia agmina tua, et populi (sive gentes) quæ tecum sunt. Feris, avibus, omnique volatili, et bestiis terræ dedi te devorandum. Super faciem agrorum (sive campi) cades: quia ego locutus sum, dicit Dominus Deus. Et emitam ignem in Magog, et in his qui habitant in insulis confidenter (sive et habitabuntur) 453 insulæ in pace; et scient quia ego Dominus. Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei Israel, et non polluam (sive non polluetur) nomen sanctum meum amplius; et scient gentes quoniam ego sum Dominus sanctus Israel. « Ecce venit, et factum est (sive et scies quoniam erit), dicit Dominus [Vulg. addit Deus]: hæc est dies de qua locutus sum. Et egredientur habitatores urbium (Vulg. de civitatibus) Israel, et succedent et comburent arma, clypeum et hastas (sive peltas et contes), arcum et sagittas, baculos manuum (Vulg. manus); et contos (sive lanceas): et succedent ea igni septem annis. Et non portabunt (sive non assument) ligna de regionibus (sive de campis), neque succident de salibus: quoniam arma succedent igni, et deprædabuntur eos quibus præde fuerant; et diripient vastatores suos, ait Dominus Deus. Et erit in die illa, dabo Gog locum nominatum sepulcrum in Israel: vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obstupescere facit [Vulg. faciet] prætereuntes (sive πολυθύθηρον eorum qui venerint ad mare, et ædificabunt per circuitum os vallis; et sepelient ibi Gog et omnem multitudinem ejus; et vocabitur vallis (sive GE N2) multitudinem Gog. Et sepelient eos domus Israel, ut mundent terram (sive ut mundentur) terra septem menses. Sepeliet autem eos (Vulg. tacet eos) omnis populus terre; et erit eis nominata dies, in qua glorificatus sum, ait Dominus Deus. Et viros jugiter constituunt, lustrantes (sive circumcuentes) terram, qui sepeliant et requirant eos, qui remanserint (Vulg. remanserunt) super faciem terre, ut emundent eam: post menses autem septem querere incipient. Et circuiti bunt peragrantes terram: cum quo viderint os ho-

(a) Penes Rabanum educam: Victorious deducam, ad Vulgatam exemplum prætulit.

(b) Iterum Victor, ad Vulgatam retulit, de manu dextera tua dejiciam. Super montes Israel cades tu, et

« minis, stantem juxta illud titulum, donec sepe-liant illud pollinctoros in valle (sive GE N2) multitudinis Gog. Nomen autem civitatis Amona (sive Polyandriion): et mundabunt terram (sive mundabitur terra). » Et hæc Judæice traditionis hæreses, et discipuli interminabilium fabularum, post mille annorum regum futura contendent: interficiendumque Gog principem Ros, Mosoch, et Thubal in finibus Israel; et ab omnibus volatilibus, et bestiis devorandum: et habitatores urbium Israel septem annis lignorum usum nequaquam habituros de succisione silvarum, sed de armis Gog, scutis videlicet et hastis, sagittisque et baculis sive contis: ipsum autem Gog sepeliendum in valle, quæ Hebraice dicitur GE (N2), et nomen sepulcri illius appellandum 454 polyandriion: ubi scilicet multitudo hominum sit sepulta. Septem autem menses vium sepeliendum a domo Israel, ut terra mundetur: et incluyam futuram diem, quando interfectus sit Gog, constituendosque qui ossa diligenter inquirent et sepeliant, quo scilicet nihil in terra remaneat inseputum. Post menses autem, sive in mensibus septem peragranda terra; et scubi os hominis jaceret perspexerint, titulo prope posito demonstrandum, ut postea sepeliant illud, qui huic operi præpositi sunt: nomen autem civitatis appellari Amona, quæ Græce dicitur πολυάνδριον, hoc est multitudo hominum sepulcrum; et scit terram esse mundam. Hoc illi dixerint. Nos autem cepte explanationis sensum tenentes, singula que propositimus, disseramus. Habet Gog et ipse trinitatem suam: Ros, Mosoch, et Thubal; caput, videlicet, et insantiam, et universa; ut nullum sit vitium, quod non in Gog possessione consistat. Iste educetur: sive circumagetur, et palpabitur, sive lactabitur: ut sperans victoriam, occidendus ducatur ad prelium. Et ascendet de lateribus, sive de novissimis Aquilonis, ex quo exardescunt mala super omnem terram (Jerem. 1). Et ab eo ipso adducetur super montes Israel: quos apostolos et apostolicos viros, atque ecclesiasticos intelligere debemus, ut postquam adductus fuerit ad montes Israel, tunc percussatur arcus, qui est in manu sinistra ejus, et sagittæ, que manu tenentur dextera. Et ipse enim imitatur ad interficiendos eos quos deoperit, habere arma a sinistris et dextris, per bonam et malam famam. Istæ sagittæ sunt, et hæc jacula, de quibus et Psalmista loquitur: Ecce enim peccatores intenderunt arcum: paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde (Ps. x, 2). Quæ ignita diaboli jacula scuto fidei restinguenda sunt (Ephes. vi). Dejicietur autem, sive cadet Gog, qui ascenderit super montes Israel, in ipsis montibus cum omni exercitu suo cunctisque agminibus; et erit in escam feris, avibus, omnibusque volatilibus

omnia agmina tua, et populi tui (sive gentes) qui tecum sunt. Et paulo post, immittit per emittam. Suffragatur vero et subnexa S. doctoris expositio.

et bestiis terræ: adversariis videlicet potestatibus, A illa, in claro prædicationis lumine: Dabo, inquit Gog locum nominatum sepulcrum in Israel: juxta Hebraicam, vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obstupescere facit prætereuntes. Cujus sermonis hic sensus est: Sepulcrum Gog non erit in montibus, sed in depressis vallibus, et in confragosis locis, quæ Hebraice appellantur GE (N2), quæ heretici, cum in Occidente sint, Orientis loca esse confingunt; ut decipiant viatores, eos videlicet qui sæculum istud pertranscunt, et non sunt habitatores, sed peregrini, dicentes illud propheticum: Advena sum ego, et peregrinus, sicut omnes patres mei (Ps. xxxviii, 12). Quis enim prætereuntem, de quibus scriptum est: Et non dixerunt qui præteribant, benedictio Domini super vos (Ps. cxxviii, 8), non admiratur et obstupescit cum vallem viderit viatorum, quæ viatoribus vallis, habitatoribus mons videtur? Hoc juxta Hebraicum. Cæterum Septuaginta transtulerunt, polyandriion eorum qui venerint ad mare; et ædificabunt in circuitu introitum vallis. Labor enim est eorum qui egreduntur de urbibus Israel, ut nomen introitum et exitum hæretice pravitatis qui venerant ad mare, et amaritudine illius delecebantur, undarumque molibus et crudelitate naufragii, claudant et circumdeficiant, et in voraginibus terræ sepeliant, ne ultra exire valeant, et aliquis sua fraude decipere. Ibi ergo sepeliet Gog, et omnem multitudinem ejus, quæ semper hæretici delecebantur. Et vocabitur nomen vallis illius, in qua Gog sepultus est, multitudo igne, sive πολυθύθηρον, hoc est, sepulcrum plurimæ multitudinis. Et quomodo supra diximus, per septem annos adversariorum arma succendi: sic per septem menses sordibus hæreticorum terra mundabitur. A primo enim mense, quando pascha Domini celebramus, et exterminatorem Egypti, agni in postibus nostris cruce, 457 vitamus, usque ad exitum anni, hoc est, usque ad septimum mensem, quando tabernacula legitimus, et inter cæteras frondes palmarum quoque ramis protegimur: ut perfecta contra hostes victoria demonstretur: festivitates omnes completus in populis: nec solum magistris, sed et omnium populus hoc certatim faciet, ut scilicet Gog, et terra operiet; et nequaquam aerem liberum capere permittat. Post necem autem et interfecionem, sive sepulcrum Gog, eligentur viri Ecclesiastici, qui hoc habeant studii, ne quid in terra Israel maneat sordium pristinarum, ne quid morticinium: qui lustrant terram, et requirant mortuos, et sepeliant, ut videlicet mundetur terra Ecclesie. Sin autem post septem menses, quando debent esse cuncta purgata, hi qui terram peragrant atque circumcunt, in aliquo os hominis, hoc est, duritiam hereticæ pravitatis, sive morticinium quod doctrinæ bestinæ viderint remansisse, ponent juxta illud, sive ædificabunt, titulum: ut postquam notati fuerint, qui hujuscemodi sunt: tunc vel emundentur, vel sepeliantur cum Gog, et in tumba [At. turba] sepulture illius retrudantur. Nomen autem civitatis, ubi ser-

« Dediti enim escam populis Æthiopia (Ps. lxxviii, 14): si decepti quique ab hereticis, demonum cibi sunt. Cadet autem Gog, vel in campi latitudine, 455 vel in agro, qui cultus est a Dei agricolis. Neque enim fieri potest, ut Domini verba sint irrita. Tunc mittetur ignis in Magog, in eos videlicet qui Gog susceperunt doctrinam, et in eos qui ad similitudinem insularum seculi fluctibus verberantur, et putant se debere esse securos: ille ignis de quo Dominus loquitur: Ignem veni mittere super terram: et quam [Al. quem] volo ut ardeat (Luc. xii, 49): ut sciant omnes et intelligant quod ego sim Dominus, et nomen sanctum meum notum fiat in medio populi mei, qui nequaquam Gog auctoritate seductus est: neque ultra pro occasione falsi nominis scientiæ polluatur nomen meum in hæreticis; et sciant gentes, quæ in circuitu sunt, quod ego sim Dominus. Quod autem sequitur: Ecce venit, et factum est, de judicio Iste dicitur: Qui veniens veniet, et non tardabit (Abac. n, 3). Et ipsa est dies ponarum atque vindictæ, de qua per omnes prophetas locutus est Dominus. Et egredientur habitatores urbium Israel, credentium populi; urbes autem Israel intelligimus Ecclesias rectæ fidei. Et succedent, et comburent arma, de quibus et in alio loco scriptum est: Arcum contoret, et confringet arma, et scuta comburent igni (Ps. xliii, 10), clypeos et hastas, arcum et sagittas, baculos manus, in quibus perversum Pascha celebrabant: lanceas, sive contos, quibus lata et insanabilia inferebant vulnera doctrinarum: clypeosque, arcus et sagittas, de quibus supra dictum est. Quoque sequitur: et succedent ea igni septem annis, de Exodo et Levitico exponendum est (Exod. xxi: Levit. xv), in quibus Lege præcipitur, ut septimo anno remissionis, quando servis Hebræis libertas redditur, et debita cuncta solvuntur, et ad dominos redit antiqua possessio, et quies terræ tribuitur; et omnes fruges pauperibus condonantur, quo scilicet in septem annis numero sacro atque perfecto hæreticorum armatura dispereat, et ecclesiastici viri nequaquam ligna succidant de campis et regionibus, silvisque et salibus gentium, quos magis salvare cupiunt quam perdere; sed de hereticorum, quos vicierint, clypeis, hastis, sagittis, baculis, contisque et lanceis. Habent enim et ipsi ad impugnandam Ecclesiam Christi tela diversa, quæ ab eruditissimis hominibus igne sancti Spiritus succendenda sunt; sermone 456 videlicet ecclesiastico, quem qui habuerit, poterit dicere: Nonne cor nostrum erat ardens in via, cum aperiret nobis Jesus Scripturas (Luc. xxiv, 12)? Nec possumus plenam habere pacem, et habitationis confidentiam, nisi cunctam adversariozorum suppellectilem deprædemur: ut pereant omnia, et in cinerem concrementur; et deprædemur eos qui nos fuerant ante præditi, et vastemus illos qui vastaverunt prius Ecclesiam. In die

vorum Domini victoria est, et jacet adversarii, et omnis inimicorum ejus multitudo prostrata est, appellabitur *amona* sive *polyandron*: ut finis omnium, restititio puritatis sit. Denique sequitur: *Et mandabunt terram; haud dubium quinihi de quibus supra scriptum est: Quæreret incipient, et circumibunt peragrantes terram.*

(Vers. 47 seqq.) « Tu ergo, fili hominis, hæc a dicit Dominus Deus; die omni voluceri (et universis avibus, cunctisque bestiis agri (sive campi): « Convenite et proparate: concurrite undique (sive per circuitum) ad victimam meam quam ego a immolavi [Vulg. immolo] vocis, victimam grandem a super montes [Vulg. montem] Israel, ut comedatis a carnem, et bibatis sanguinem. Carnes fortium a (sive gigantium) comedetis, et sanguinem principum terre bibetis: arietum, agnorum, et hircorum, taurorumque alitium et pinguium omnium. « Et comedetis adipem in saturitate, et bibetis sanguinem in ebrietate, de victimis quam ego immolavi [Vulg. immolabo] vobis. Et saturabimini super mensam meam de equo, et de equite forti a (sive gigante) et de universis viris 458 bellatoribus, ait Dominus Deus. Et ponam (sive dabo) a gloriam meam in gentibus (sive in vobis): et videbitur omnes gentes iudicium meum quod fecerim, et manum meam quam posuerim (sive induxerim, super eos. Et scient domus Israel, quia ego sum Dominus Deus eorum a die illa et deinceps. Et scient omnes [Vulg. tacet omnes] gentes quoniam (a) propter iniquitates suas capta sit domus Israel, eo quod reliquerunt me, et absconderim [sive averterim] faciem meam ab eis, et tradiderim eos in manus hostium (sive inimicorum eorum) et occiderint in gladio universi. Juxta immunditias eorum et scelera (sive iniquitates) eorum feci eis, et abscondi (sive averti) faciem meam ab illis. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reddeam captivitatem Jacob, et miserebor omni domui Israel: et assumam zelum pro nomine meo sancto, et portabunt confusionem (sive ignominiam) suam, et omnem prevaricationem, qua prevaricati sunt in me, cum habitaverint in terra sua confidenter (sive in pace), neminem formidantes, et reduxero eos de populis (sive gentibus); et congregavero de terris inimicorum suorum (sive de regionibus gentium), et sanctificatus fuero in eis in oculis (sive in conspectu) gentium plurimarum. Et scient, quia ego sum Dominus Deus eorum, cum [Vulg. eo quod] transtulerim eos in nationes (sive cum apparuerit eis in gentibus); et congregavero [Vulg. congregaverim] eos super terram suam, et non dereliquerim quemquam ex eis ibi. Et non abscondam (sive avertam) ultra faciem meam ab eis, eo quod effuderim spiritum (sive furorem) meum super omnem domum Israel, ait Dominus Deus. » Hoc quod transtuli-

(a) Isthæc LXX lectio est, δὴ δὲ: quæritur: ubi, textum recepta, illam de more Victorius eliminat.

A mus juxta Hebræos, et congregabo eos super terram suam, et non derelinquam quemquam ex eis ibi, in LXX non habetur. Rursusque, quod juxta Hebræos pro benedictione in ultimo ponitur, eo quod effuderim spiritum meum, LXX transtulerunt, furorem, qui ad iram pertinet, præsertim illud in Hebræo (וַרְעָרְעוּ) positum sit: quod proprie sonat spiritum meum et nequaquam furorem meum. Omnia autem usque ad eum locum, in quo succedit templi edificatio, hi quos supra diximus Judeos, et nostros Judaizantes ad ultimum tempus referunt: quod carnibus Gog cunctique ejus exercitus, quasi pinguis hostiis volucres bestieque 459 saturandæ sint: et restitatur Israel in pristinum statum, et nequaquam ultra a gentibus expugnetur, sed effundat spiritum suum super eos Deus, ut habitent in terra sua: non omnes gentes, sed proprie domus Israel. Nos autem ceptam tropologia sequentes, hoc dicemus, quod omnes volucres et universas bestias convocet Dominus, ut tradat eis hereticorum principes, quasi pinguis hostias devorandos. Volucres autem et bestia, vel propter celeritatem in omnia discurrendi, vel propter feritatem et crudelitatem appellantur, quibus traduntur adversarii in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat, et discant non blasphemare (I Tim. 1). Comedent autem grandem et pinguis victimam; non alibi, sed super montes Israel, quos prophetas et apostolos, et sanctos viros intelligere debemus. In illis enim contrariorum dogmatum magistri corrumpunt, et ab ipseperunt vulnerati, super quos edificatur Ecclesia: et C ut verus dicam super montium montem, de quo Isaia loquitur et Micheas: Venite ascendamus in montem Domini, et in domum Dei Jacob, et annuntiabit nobis vias suas (Isa. 11, 3; Mich. 4, 2). Iste autem aves et ista bestia celeres atque crudeles comedent carnes et bibent sanguinem, quæ regnum Dei possidere non possunt: carnes fortium, sive gigantium, qui contra Dei scientiam rebellabant, et sanguinem principum, non cæli, sed terræ bibent, qui cuncta terrena sapuerunt: sanguinem arietum, et agnorum, et hircorum, sive juxta Septuaginta, arietum vitulorum, et hircorum, ut tria significant animantia, quæ in Dei victimis immolantur. Imitantur enim et heretici ecclesiasticam mansuetudinem, sed oblatio eorum non in Deum, sed in damnum cibum proficit, quæ est pinguis hostia eorum, et quasi adipe saturantur, et bibunt sanguinem deceptorum usque in ebrietatem. Hanc autem victimam Deus immolat per ecclesiasticos viros, ut multitudine deceptorum saturentur conviva pessimi, et bibant usque ad vomitum et ebrietatem. Quando videris sanctos viros, et Scripturis divinis eruditos truncare equos hereticorum et ascensores, de quibus scriptum est: Equum et ascensorem projecit in mare (Exod. xv. 4), et omnes rebelles et gigantes suo mucrone concidere, et cunctos

Hebræos vero in iniquitate sua habet: quare hæc in

torum 460 bellatorum falsi nominis scientie sanguinem fundere: tunc scito mensam Domini preparatam, ut ponat gloriam suam in cunctis gentibus, quæ illius credunt nomini, et intelligant Ecclesie sanctorum illius iudicium, quod fecerint super adversarios, et manum fortem qua eos percusserit: et scient domus Israel atque cognoscant, quod ipse sit Dominus Deus eorum, qui locutus est: Ego sum Dominus Deus vester, a die victoria Domini usque in perpetuum: et recogitent ideo captam esse quandam ab hereticis domum Israel, et in toto pervertit eorum dogmatum orbe dispersam, quod reliquerint eum, qui parumper abscondit, sive avertit faciem suam ab eis, et tradiderit eos in manu hereticorum, et occiderunt in mucrone confossi, propter immunditias et iniquitates suas: quæ causa exiliit, ut absconderet et averteret faciem suam ab eis. Expositis autem rationibus, secundum illud quod scriptum est: Oportet et hæreses esse, ut probati quique manifesti flant (I Cor. xi, 19), captivitas Israel, videlicet Ecclesie, in qua habitant cæcæentes Deum: nunc pollicetur, quod reducat in Ecclesiam captivitatem Jacob, qui Judaicum populum supplantaret, et postea hereticorum fraudibus supplantatus est: et miseretur omni domui Israel, non juxta carnem, sed juxta spiritum. Et assumam, inquit, zelum meum pro nomine sancto meo, quod blasphemabatur in gentibus propter hereticos: ut postquam eos liberaverim, erubescant et confundantur, quare fide Ecclesie derelicta, prevaricati sint in me. Confundantur autem et erubescant valde velociter, cum habitaverint in terra sua, terrapitium, terraque sanctorum,

A et habitaverint confidenter, sive in pace, nequaquam hereticorum insidias formidantes (Psal. vi). Tunc reducatur de populis, et congregabuntur de terris inimicorum suorum in terram suam, et sanctificabitur Dominus in eis in conspectu gentium plurimarum, quæ et ipsa: creditura sunt Domino: quoniam sit beatitudinis, scire atque cognoscere, quod ipse sit Dominus Deus eorum: eo quod apparuerit eis in gentibus, sive transtulerit eos de nationibus, et congregaverit super terram suam, terram Judæam, terram confessionis, terram militum, terraque 461 viventium, et ne unum quidem reliquerit heretica pravitate: et ultra non abscondat faciem suam ab eis, ne averterit illos, eo quod effuderit spiritum gratie sue, de quo et Joel propheta loquitur: In novissimis diebus effundam de spiritu meo super omnem carnem (Joel. 11, 28): effuderit autem super omnem domum Israel. Sin autem pro spiritu, juxta LXX, furorem legimus, qui in Hebræo non habetur, sic sentiendum est, quod ultra non abscondat faciem suam ab eis, in quos furorem suum ante effuderat. Hucusque in Ezechiel prophetam, Deo, ut optamus et credimus, auxiliante et 462 aperiente os nostrum, locuti sumus: non aliorum, si qui scriperunt, vel dicebant, si scripturi sunt, sententiam destruentes sed asserentes qualicumque sunt nostra. In edificatione autem templi, et ordine sacerdotum, terraque sanctæ divisione et lumine egrediente de templo, et de arboribus ex utraque ripa semper virentibus, et per singulos menses afferentibus fructum, et reliquis quæ usque ad finem prophæto volumine continentur, aperte imperitiam confitemur: melius arbitrantes interim nihil, quam parum dicere.

LIBER DUODECIMUS.

Trepidationem meam in explanatione templi Ezechiel, immo tacendi perseverantiam, tuæ, filia Eustochium, preces et Domini promissa superarunt, dicentis: Petite, et accipietis: quærite, et invenietis, pulsate, et aperietur vobis (Matt. vii, 7). Et quæ nos excusatione usi sumus, ut in calce anterioris voluminis diceremus, melius est nihil, quam parum dicere: tu eam vertisti in contrarium, ut referre putes saltem parum, quam nihil dicere: quia in altero voluntas prompta, in altero totius operis desperatio est: naturamque hujusmodi hominum esse commemoras, ut non tantam gratiam habeant pro his quæ tribueris, quantum dolore super his, quæ negaveris. Minore enim studio virtutes laudamus, quam vitia reprehendimus: et quamvis pulchra sint corpora, unius pravitate ac deformitate membri insigniora fiunt. Obsequar igitur voluntati tuæ, et flante Spiritu sancto, vela suspendam, ignorans ad quæ sim littora perventurus, et cum hoc eodem prophæta clamitans, A quatuor ventis veni, spiritus; fastidiosoque lectori, immo animo perduelli nostra

lecturo, illud in explanatione templi tota libertate denuntio, ut si veritatem desiderat, quærat eam ab aliis. Nos autem ea, quæ in opere difficillimum possumus suscipere, simpliciter confitemur atque dicimus, gratias acturi Domino, si non in omnibus, quod impossibile est, sed in pernicis nobis aperuerit fores scientiæ. Prima enim; ut ait sublimis orator: « Quæque sectanti, honestum est etiam in secundis terrius consistere. »

D (CAP. LX. — Vers. 4 seqq.) « In vicesimo et quinto anno transmigrations nostræ (sive captivitatis) in exordio anni (sive in primo mense) decima mensis, quarto decimo anno postquam percussa (sive capta) est civitas: in ipsa hac die (sive in die illa) facta est super me manus Domini, et adduxit me illic. In visionibus (sive in visione) Dei, adduxit 463 me in terram Israel, et dimisit (sive posuit) me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi edificium civitatis, vergentis ad Austrum (sive e regione). Et introduxit me illic: